

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 23 febr. 1893, kl. 3 e. m.

Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen med anhållan, att koncession ej måtte utan Riksdagens hörande lemnas å jernvägsanläggning inom Norrbotten.

I en inom Första Kammaren väckt och till utskottet hänvisad motion (n:o 21) hafva friherre R. Klinckowström och herr P. Reuterswärd erinrat, hurusom, sedan Kongl. Maj:t beviljat enskilde koncession å anläggning af jernväg från norska gränsen i närheten af sjön Wassijaure öfver Luossovaara, Kiirunavaara och Gellivaara till Luleå stad, samma jernväg, innan ens sträckningen från Luleå till Gellivaara blifvit fullbordad, inköpts af svenska staten; hvarefter motionärerna vidare, då klart syntes, att statens eganderätt till hela banan från Luleå till norska gränsen vore oomtvistlig, att stor nationalekonomisk, politisk och strategisk våda kunde uppstå genom att å nyo en större eller mindre del af denna jernväg kunde råka i utländsk hand, samt att ett bifall till sökt koncession derå blefve till största skada för svensk jernhandling — särskildt den del deraf, som med visshet motsåge sin snara uppblomstring inom det öfre Norrland — för Luleå stad och Gellivaara redan kraftigt växande samhälle, för Gellivaara malmfälts rent svenska bolag och för de många svenskar, som der hade sitt uppehälle, likasom det skulle omintetgöra nästan all statens afkastning af den redan första trafikåret mycket inbringande statsbanan Luleå—Gellivaara och försvåra förräntandet af norra stambanans närmaste sträckning från Boden, föreslagit, att Riksdagen ville ingå till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t icke utan Riksdagens föregående hörande måtte meddela koncession å någon jernväg inom Norrbotten.

En lika lydande motion är af herr *Nils Petersson* väckt inom Andra Kammaren.

Sedan Kongl. Maj:t den 8 december 1882 meddelade koncession å anläggning af jernväg från Luleå stad till norska gränsen, lärer annan fråga om koncession af jernväg i dessa trakter icke hafva förekommit än den af *R. Schoug* och *C. J. Ljunggren* den 18 maj 1892 till kongl. civildepartementet ingifna ansökning om koncession å en jernväg från Luossavaara till norska gränsen med rätt att öfverlåta densamma å ett svenskt bolag. Denna ansökning, hvilken ännu icke pröfvats, är afstyrkt *ej mindre* af kongl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som vid det förhållande att staten öfvertagit den östra delen af jernvägen mellan bottniska viken och Nordsjön ansåg fördelaktigast, om hela tvärbanan, den der säkerligen blefve af stor vigt i strategiskt och politiskt hänseende, byggdes och trafikerades af staten, hvarjemte styrelsen, för det fall att framställningen bifölles, föreslog åtskilliga vilkor och förbehåll, *än äfven* af landshöfdingeembetet i Norrbottens län, hvilket dock velat tillstyrka ansökningen, om densamma afsett koncession å en bana mellan norska gränsen och Gellivaara. Banan skulle hafva en längd af 142,6 kilometer och beräknades af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skola kosta 10,900,000 kronor. I landshöfdingeembetets yttrande meddelades, att förutom Kiirunavaara by med en folkmängd af omkring 40 personer funnes inom ett bälte af omkring 1 mils bredd å ömse sidor af jernvägen endast ett par eller tre enstaka bebyggda ställen, hvilkas åboar förde en bekymmersam tillvaro. Jordbruk i egentlig mening funnes *ej* i dessa ofvanom skogsgränsen belägna trakter, hvilka kunde anses såsom ödemark.

Den beskrifning, landshöfdingeembetet lemnat å trakten omkring den föreslagna jernvägen mellan Luossavaara och norska gränsen, torde äfven gälla betydande områden af Norrbottens län, som omfattar vid pass 920 gamla svenska kvadratmil, af hvilka omkring 362 kvadratmil ligga ofvanför den så kallade odlingsgränsen eller den gräns, ofvanför hvilken nybyggen *ej* vidare medgifvas. Länet i sin helhet inrymmer stora, ännu blott delvis tillgodogjorda tillgångar, och i den mån man nalkas kusten, ökas odlingen och befolkningen, men inom de nordligaste eller högre belägna trakterna af Norrbottens län kan en jernväg icke tänkas ega samma egenskap af allmännyttigt företag, som en sådan anläggning eger i andra mera befolkade landsdelar. Vidare måste i betraktande af länets belägenhet intill Norge och Finland — och detta gäller *ej* blott den nordligaste delen utan hela länet — hvarje jernväg, som afser att förbinda länet med utlandet eller utgör delar af sådan förbindelsebana och således är af mer än lokal beskaffenhet, erhålla en särskild politisk och

strategisk betydelse. I händelse af ett fiendtligt infall kunde en sådan bana tjena att befordra fiendens framträngande eller åtminstone att uppehålla den inryckande fiendtliga styrkans förbindelse med dess hemland eller med hafvet. Då i anseende till den ringa odlingsbarheten inom delar af länet utsigten är mindre, att en längre bana, om den ej bygges af staten, skulle väsentligen tillkomma genom bidrag af kommuner utan sannolikt ofta, såsom just i ansöknings om koncession å jernvägen Luossavaara—norska gränsen uppgifves, genom tillskott från affärsmän å andra orter, är äfven att befara, att de aktier och obligationer, hvilka representera de i banan nedlagda penningarne, kunna samlas utomlands på mäktiga händer, hvarigenom de faror, jernvägen kan medföra, komma att ökas.

I följd af dessa förhållanden finner utskottet det kunna ifrågasättas, att då inom Norrbottens län en bana af mer än lokal betydelse anses af det allmännas intresse påkallad, densamma bygges af staten, hvarigenom ofvan antydda vådor förebyggas eller begränsas.

Hvad angår den jernväg emellan Luossavaara och norska gränsen, å hvilken koncession är begärd och som är afsedd att framdragas till Ofoten, anföres i motionen, dels att malmbrytningen vid Gellivaara kunde i hög grad påverkas af en konkurrerande grufvedrift vid Luossavaara och Kiirunavaara, dels att de norrländska jernvägarnes afkastningsförmåga väsentligen nedsattes genom densamma. Sådana omständigheter kunna ock vara att beakta vid en jernvägsanläggning i dessa trakter.

Med afseende å den betydelse i politiskt, strategiskt och ekonomiskt hänseende hvarje jernväg af annan än lokal beskaffenhet i Norrbottens län kan ega, synes det därför lämpligt, att Riksdagen lemnas tillfälle att yttra sig, innan koncession meddelas å dess anläggning; och får utskottet därför hemställa,

att kammaren ville på det sätt bifalla motionen, att kammaren för sin del besluter, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att, innan koncession meddelas å jernväg inom Norrbottens län af annan än lokal betydelse, Riksdagen lemnas tillfälle att yttra sig i frågan.

Stockholm den 23 februari 1893.

På utskottets vägnar:

ROBERT DICKSON.

Reservation

af herr *R. Dickson* som ansett utskottets utlåtande böra hafva denna lydelse: »Med afseende å den politiska och strategiska betydelsen af de jernvägar, som kunna framdragas inom Norrbottens län, vare sig ofvanför den enligt afvittringsstadgan bestämda odlingsgränsen eller till plats invid gränsen mot storfurstendömet Finland, anser utskottet i allmänhet önskligt, att hvarje sådan jernväg måtte, då densamma kan finnas af det allmännas behof påkallad, anläggas och trafikeras af staten och således dels läggas så, som Sveriges försvar kräver, dels ock icke må kunna befaras komma i utländsk ego. I viss del instämmer således utskottet i motionens syfte; men hvarken kan utskottet finna hvad motionären anfört eller eljest förekommit föranleda dertill, att hinder eller tidsutdrägt skulle läggas för byggande i länets öfriga delar af jernvägar, hvilka antagligen endast komme att anknyta sig till statens jernvägar och tillföra dem trafik, eller anser utskottet, som fruktar, att Riksdagens pröfning af hvarje särskild koncessionsansökning skulle kunna inom Riksdagen framkalla strid om eller tingande mellan enskilda intressen, skäl förorda framställningen, att ansökningar om koncession å enskilda jernvägar skulle hänskjutas till Riksdagen.

Utskottet hemställer alltså,

att Första Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att vid förekommande pröfning af ansökning om erhållande af koncession å anläggning af enskild jernväg inom Norrbottens län antingen ofvanför odlingsgränsen eller till plats invid gränsen mot storfurstendömet Finland, Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande de förhållanden, hvilka föranleda, att i allmänhet sådana jernvägar må vara staten förbehållna»;

samt af herr *L. Kockum*.